Motion

1975/76: 430

av herrar Israelsson och Lövenborg
om hälsorisker i samband med användningen av spray

Den stegrade användningen av spray i olika former väcker oro bland läkare och forskare. Drivgasen i sprayförpackningarna är oftast freon, men det riktiga namnet är fluorkarboner (flour substituerade kolväten med högt ångtryck). Det används i kylskåp och brandsläckare, men därutöver i en oändlig rad av artiklar av de mest skiftande slag. Vissa yrkesgrupper, bl. a. hårfrisörskor, rapporterar om allergier och andra obehag, som framkallats av drivgasen i sprayförpackningarna.

Men ännu allvarligare är att den våldsamt ökade användningen av artiklar med spraygas utgör en risk för det känsliga ozonlagret uppe i stratosfären. Freonutsläppen förstör ozonet, som har en avgörande betydelse för livet på jorden. I USA förbereds ett förbud för freon som drivgas i sprayflaskor. I USA startade man 1974 ett stort forskningsprojekt, och en rapport har avlämnats i år. I den heter det bl. a.:

- Det har hittills tillverkats omkring 7 milj. ton fluorokarboner. Förbrukningen har fördubblats vart 5:e till vart 7:e år. Hälften tillverkas i USA och huvuddelen används till sprayflaskor.
- Man känner inte till att fluorokarbonerna förstörs på naturlig väg, annat än i stratosfären.
- Det tar flera år för de fluorokarboner som frigörs på jorden att nå upp till stratosfären. Väl uppe sönderdelas fluorokarbonerna och klor frigörs, som i sin tur har förmåga att förstöra stora mängder ozon.
- De mängder fluorokarboner som hittills producerats kan redan ha sänkt ozonhalten med 1,3–3 %. Om vi fortsätter att använda lika stora mängder fluorokarboner som i dag kommer ozonhalten så småningom att sjunka med 7 % (och givetvis ännu mer om förbrukningen stiger ytterligare).
- Det är svårt att ännu upptäcka någon förändring i ozonmängden som följd av mänsklig påverkan. Ozonhalten varierar nämligen kraftigt av naturen mellan olika tider på dagen, olika årstider och mellan olika breddgrader på jorden.
- Men om medelhalten sjunker ökar den ultravioletta strålningen. En effekt av detta kan bli ökad förekomst av hudcancer.
- Om den ultravioletta strålningen ökar kraftigt kan det ställa till svåra skador på växtligheten, på insektlivet, kanske också på vädret. Ju mer ozonlagret reduceras desto större blir förstås riskerna för skador.

Rapporten ger besked om att det finns välgrundad anledning att observera problemet. När det gäller produkterna inom det kosmetiska området finns det ersättningsmetoder, och det torde också gälla de flesta produkter där spray ingår. Det är oftast en onödig tillsats och mycket fördyrande för konsumenterna. På det industriella området bör forskningsinsatser sättas in

för att åstadkomma alternativa metoder.

Också på svensk sida har problemet uppmärksammats, och inom Vetenskapsakademiens miljögrupp diskuteras möjliga åtgärder för att begränsa användningen. I en intervju i tidningen Land den 12 december 1975 säger Henning Rodhe, forskare vid meteorologiska institutionen vid Stockholms universitet, bl. a. följande:

Vi bör förbereda ett förbud så att vi kan sätta stopp på samma gång som amerikanerna. Fluorokarbonerna och ozonet är ett internationellt problem. Fluorokarbonerna sprider sig genom luften över hela jorden och kan skada också länder som inte alls använder sådana här produkter. Det är alltså fråga om ett globalt och i grunden moraliskt problem. Riskerna med ett fortsatt användande kan i framtiden bli mycket stora medan kostnaderna för ett förbud ändå är rätt begränsade. Inom Vetenskapsakademiens miljövårdsgrupp har vi nyligen tagit upp den här frågan och vi diskuterar ett initiativ för att få myndigheterna att ta ställning till eventuella svenska åtgärder.

Undertecknade motionärer anser att Sverige bör gå före med gott exempel och att statsmakterna redan nu bör gå in för att i första hand förbjuda användningen av fluorkarboner inom konsumtionsvaruindustrin och på sikt också vidta åtgärder för att driva fram alternativa metoder i andra sammanhang.

Med hänvisning till vad som anförts hemställs

att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning och förslag i syfte att förbjuda användningen av fluorkarboner inom konsumtionsvaruindustrin samt om åtgärder för att i övrigt begränsa användningen därav.

Stockholm den 20 januari 1976

PER ISRAELSSON (vpk) ALF LÖVENBORG (vpk)